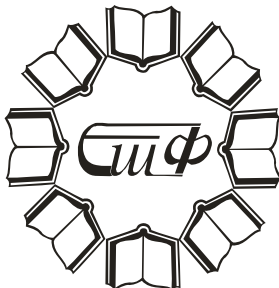

Univerzitet u Istočnom Sarajevu
Elektrotehnički fakultet Istočno Sarajevo

Paralelni računarski sistemi

Izrada WPF aplikacije za praćenje statistike NBA lige

Seminarski rad

Predmetni profesor:
Prof. dr Nikola Davidović

Studenti:
Anđela Andrijašević
Nedeljko Ilić

Sadržaj

1. Istorijski pregled	3
2. Programski jezik C#.....	4
3. Osnove programiranja u C#.....	6
3.1. Tipovi podataka, deklaracija i definicija promjenljive.....	6
3.2. Klasa, objekat	10
4. .NET Framework	13
4.1. Objektno - orijentisano programiranje (Klase, objekti i metode).....	14
4.2. Ključne riječi u C#.....	14
4.3. Kreiranje konzolnih aplikacija u Microsoft Visual C# 2010 Professional	14
5. Razvoj desktop aplikacija u .NET Framework-u	17
Kreiranje novog WPF projekta.....	17
6. Event-driven programiranje.....	20
7. Višenitno programiranje u C#	20
Tipovi niti	25
Foreground Thread	25
Background Thread	26
Kreiranje niti.....	28
Glavna nit	28
Stanja i životni vijek niti	29
Klasa <i>Thread</i>	30
Prekidanje niti.....	31
8. Aplikacija	32
Main Window.....	32
Prozor „utakmica“	33
Detalji o igraču	34
9. Testiranje i paralelizam	35
Intel Pentium P6000 1.87GHz.....	35
Intel Core i3 2310M 2.1GHz.....	37
Intel Celeron N3060 1.6Ghz	39
10. Zaključak.....	41
Literatura	42
11. Popis slika.....	42
12. Popis grafika	43
13. Popis tabela	43

1. Istorijski pregled

Programski jezik C spada u proceduralne programske jezike koji je razvijen u ranim 70- im godinama 20. vijeka. Autor ovog programskog jezika je Dennis Ritchie, no značajan doprinos nastanku C-a dali su Ken Thompson kao autor programskog jezika B i Martin Richards, autor programskog jezika BCPL. Dennis Ritchie je stvorio ovaj programski jezik za rješavanje praktičnih problema kodiranja sistemskih programa i jezgra operativnog sistema UNIX, koji je praktički u cijelosti napisan u C-u.

Programski jezik C dosta se mijenjao tokom godina te je u više navrata neformalno i formalno standardizovan. Prva važnija verzija poznata je pod nazivom "K&R C", što je engl. skraćena prezimena dva autora najpoznatijeg C priručnika "The C Programming Language", a to su Brian Kernighan i Dennis Ritchie. Prvo izdanje te vrlo sažete i precizno pisane knjige koje datira iz 1978. godine ujedno je de facto standardizovalo jezik u 70-ima. Drugo izdanje iz 1988. godine opisuje "ANSI C", standard koji je 1983. godine definisao američki nacionalni institut za standardizaciju, a koji je i danas najbolje podržan. Donedavno je standard bio ISO/IEC standard skraćeno poznat kao "C99", no krajem 2011. usvojen je ISO/IEC 9899:2011, poznat kao "C11", za koji su kompajleri još u razvoju.

Kao jedan od najvažnijih jezika u istoriji komercijalne računarske industrije, C je do danas ostao jedini programski jezik prilagođen za sve računarske platforme, od malih sistema pa do mrežnih superračunara. Programi napisani u njemu vrlo su bliski načinu rada hardvera te u principu zahtijevaju od programera dobro razumijevanje rada procesora, memorije, ulazno- izlaznih sklopova itd. No, rad s registrima procesora i adresiranje memorije apstrahovani su pomoću koncepta varijabli i pokazivača što uz eksplicitne kontrolne strukture i funkcije znatno olakšava programiranje u odnosu na direktno programiranje u mašinskim jezicima.

Tokom 1980-ih, Bjarne Stroustrup zajedno s drugim istraživačima u Bell Labs proširuje C dodavajući sposobnosti objektno orijentisanog programiranja, a naziv ovog novog programskog jezika je C++. Nažalost, ta je 100%-na kompatibilnost ujedno i razlog što su problemi koje programiranje u C-u nosi sa sobom naslijeđeni u C++-u. Efikasno i sigurno programiranje u C-u vrlo je zahtjevna vještina koja traži višegodišnje iskustvo pa je stoga C jezik koji se ne preporučuje početnicima, posebno ako im programiranje nije primarni posao.

Mnogobrojni problemi vezani prije svega za upravljanje memorijom koje programer mora sam eksplicitno kodirati razlog su da je danas većina novih korisničkih aplikacija napisana u nekom modernijem jeziku koji ima ugrađeno automatsko upravljanje memorijom (engl. garbage collection), ne dopušta direktan rad s memorijom pomoću pokazivača te ima podršku za upravljanje kodom odnosno njegovom okolinom za vrijeme njegova izvođenja. Danas postoji relativno rijetka potreba za pisanjem novih korisničkih aplikacija direktno u C-u, pa čak i u vrlo malim sistemima kao što su mobilni telefoni. Glavno područje njegove upotrebe su sistemski programi na strani servera (engl. servers), programi prevodioci (engl. compilers) i jezgra operativnih sistema (engl. operating system kernels), gdje je potreba za najvećom mogućom brzinom izvođenja, efikasnom kontrolom resursa i direktnom kontrolom hardvera od primarne važnosti.

C je jezik opšte namjene, što znači da se u njemu može napraviti apsolutno sve: od rješavanja zadataka, do pisanja drajvera, operativnih sistema, tekst procesora ili igara. C, kao jezik, ni u čemu ne ograničava. Omogućuje i uključivanje naredbi pisanih asemblerski, zbog čega je zajedno s mogućnošću direktnog pristupa pojedinim bitovima, bajtovima ili cijelim blokovima memorije, pogodan za pisanje sistemskog softvera. Zbog tih karakteristika C je među popularnijim programskim jezicima i koriste ga mnogi programeri. Rezultat toga je postojanje velikog broja prevodioca za C i alata te stalno dostupne pomoći na internetu. Programi napisani u C-u su prenosivi (mogu se prevoditi i izvršavati na različitim porodicama računara uz minimalne ili nikakve ispravke) i obično su vrlo brzi. Postoje mnogi prevodioci za jezik C, a jedan od najšire korištenih je GNU C Compiler.

2. Programski jezik C#

C# je zreo programski jezik koji omogućava izradu aplikacija za Web sa svom potrebnom funkcionalnošću. Osim što pruža programski okvir za razvoj softvera, omogućava i podršku za pristupanje brojnim bazama podataka. On predstavlja jedan od jezika koji služe za izradu aplikacija koje mogu raditi pod .NET okruženjem. Kako predstavlja evoluciju jezika C i C++, kao takav je kreiran uz korišćenje svih prednosti ostalih jezika i otklanjanje njihovih mana. Sam razvoj aplikacije je jednostavniji u C# jeziku, a sam jezik je izuzetno moćan. S vremena na vreme njegov kod je mnogo razumljiviji u odnosu na druge jezike, ali je nešto robusniji i jednostavnije je otkloniti greške u njemu. Sam jezik nema ograničenja u pogledu toga kakve se aplikacije mogu napraviti u njemu, on koristi okruženje i samim tim nema ograničenja u vezi sa mogućim aplikacijama. Za programiranje u C# korišten je Visual Studio .NET, koji je mnogo olakšao razvoj same aplikacije. Visual Studio .NET pored toga što sadrži dizajnerske alate za aplikacije, alate za prikazivanje i navigaciju elemenata projekta, omogućava jednostavniju distribuciju i prilagođavanje projekta klijentima i obezbeđuje napredne tehnike otklanjanja grešaka pri razvoju projekta.

Programski jezik C# (C sharp) je proizvod kompanije Microsoft i nastao je kao odgovor na nedostatke postojećih jezika kao što su C, C++ i Visual Basic, u isto vrijeme kombinujući njihove dobre strane.

C# je potpuno objektno-orijentisani programski jezik, što znači da svi elementi unutar njega predstavljaju objekt. Objekt predstavlja strukturu koja sadrži elemente podataka, kao i metode i njihove međusobne interakcije.

Kao primjer jednostavnog C# programa ćemo navesti sljedeći kod:

```
Using System;
```

```
Class Primjer{
```

```
    statis void Main()
```

```

{
    Console.WriteLine("Pozdrav!");
}
}

```

Nakon izvođenja ovog programskog koda, na ekranu se ispisuje poruka "Pozdrav!".

Using System; je kompajlerska naredba koja mu govori da aplikacija koristi skup elemenata pod nazivom *System*. Na ovaj način sve funkcije i klase unutar prostora (namespace) *System* postaju dostupne unutar aplikacije. Na primjer, klasi *Console* u našem primjeru pristupa se direktno iako se ona nalazi unutar klase *System*.

The Transition from C++ to C#

1.

C + + + +

2.

C + + + +

3.

C #

Slika 1:Tranzicija od C do C#

U suprotnom bismo joj morali pristupati na sljedeći način: *System.Console;*

Nadalje definišemo vlastitu klasu pod nazivom *Primjer*. Za ovo koristimo ključnu riječ *Class*, te vitičaste zagrade koje idu nakon imena klase, i definišu opseg klase. Drugim riječima, svi objekti koje definišemo unutar ovih zagrada pripadaće toj klasi.

Svaki program mora imati tačku u kojoj kreće sa izvršavanjem, i to je u *C#* aplikaciji funkcija *Main()*. U našem primjeru ta funkcija definisana je pomoću dvije ključne riječi: *static* i *void*.

Za kraj ostaje objasniti naredbu za ispis teksta korištenu u primjeru.

Ta naredba imena WriteLine sadržana je u klasi Console. Svim sastavnim elementima neke klase/objekta pristupamo na način da napišemo ime klase/objekta te nakon njega stavimo tačku i napišemo ime elementa (varijable, funkcije...) kojem pristupamo.

Funkcija WriteLine prima jedan argument, i to upravo tekst koji želimo ispisati.

Konačno, naredba izgleda: `Console.WriteLine("Pozdrav!");`

Još je bitno napomenuti da u C# jeziku svaka linija završava tačka-zarezom (eng. semicolon)

3. Osnove programiranja u C#

Programski jezik C# je nastao 2002. godine u „radionici“ čuvene kompanije Microsoft kao proizvod želje da se napravi objektno orijentisani programski jezik (poput Java) koji omogućava relativno lako kreiranje aplikacija u grafičkom korisničkom okruženju (poput programskog jezika Borland Delphi). Ovaj programski jezik je jezik opšte primjene i namijenjen je izradi aplikacija za Microsoft .NET platformu.

Sintaksne konstrukcije programskog jezika C# su izgrađene na uobičajenoj azbuci (velika i mala slova abecede, cifre, specijalni znaci). Kao i u svakom drugom programskom jeziku postoje takozvane službene ili rezervisane riječi koje imaju svoje unaprijed definisano značenje i ne mogu se koristiti za imenovanje bilo kakvih podataka od strane programera. Ovdje navodimo skup rezervisanih riječi raspoređenih u leksikografskom redoslijedu:

abstract, as, base, bool, break, byte, case, catch, char, checked, class, const, continue,
decimal, default, delegate, do, double, else, enum, event, explicit, extern, false, finally,
fixed, float, for, foreach, goto, if, implicit, in, int, interface, internal, is, lock, long,
namespace, new, null, object, operator, out, override, params, private, protected, public,
readonly, ref, return, sbyte, sealed, short, sizeof, stackalloc, static, string, struct, switch,
this, throw, true, try, typeof, uint, ulong, unchecked, unsafe, ushort, using, virtual, volatile,
void, while

Ovaj dio seminarskog rada govori o tipovima podataka kojima C# manipuliše kao i o konstrukciji osnovnih sintaksnih i semantičkih konstrukcija ovog programskog jezika.

3.1. Tipovi podataka, deklaracija i definicija promjenljive

Svakom aplikacijom obrađujemo podatke. Svi podaci čuvaju se u memoriji računara u obliku nizova bistabilnih elemenata (0 i 1), bez obzira da li podatak predstavlja broj, riječ, sliku ili zvuk. Različite vrste podataka registruju se na različite načine. Takođe, nad različitim vrstama podataka su dozvoljene različite operacije. U zavisnosti od vrste podatka, mora se odvojiti određeni prostor za njegovo registrovanje i obezbediti izvršavanje određenih akcija

nad tim podatkom. Računaru moramo dati informaciju koja vrsta podatka je registrovana da bi ga na pravi način tumačio i obrađivao.

Potrebne informacije saopštavamo računaru tipom podataka. Tipom podataka definisan je:

- o način registrovanja podataka u memoriji;
- o skup mogućih vrijednosti tih podataka;
- o skup mogućih akcija nad podacima.

Promjenljiva je ime (identifikator) memorijske lokacije u kojoj aplikacija čuva vrijednost. Identifikator (ime) koji programer definiše gradi se na osnovu sledećeg pravila: Identifikator je niz slova (velikih i malih) engleske abecede, donje crte (`_`) i cifara. Ime mora da počne slovom ili donjom crtom.

Prema tome, primjeri identifikatora su

nazivPredmeta, ucenik1, Rezultat, radni_dan, _x, ...

dok

nazivPredmeta, godisnje-doba, 1dan, ...

nisu identifikatori.

Važno je napomenuti da C# (poput programskog jezika C) razlikuje velika i mala slova tako da identifikatori *GodisnjeDoba* i *godisnjeDoba* nisu isti.

U programskom jeziku C# promjenljive su podijeljene u dvije kategorije: vrijednosne i referentne promjenljive. Memorijska lokacija, imenovana promjenljivom vrijednosnog tipa, direktno sadrži vrijednost, dok lokacija imenovana promjenljivom referentnog tipa sadrži adresu lokacije u dinamičkoj memoriji u kojoj se čuva vrijednost. Za podatke osnovnih tipova (tj. sistemskih struktura) u programskom jeziku C# (*int*, *double*, *char*, *bool*...) ime promjenljive predstavlja vrijednost a za sistemske objekte i klase koje definiše programer, ime promjenljive predstavlja adresu lokacije u dinamičkoj memoriji na kojoj se ti objekti kreiraju i gdje postoje, pa im se pristupa indirektno. Referentna promjenljiva čuva memorijsku adresu podatka, tj. referencira pravu vrijednost.

Imenovanje podataka u aplikaciji i definisanje tipa podataka kojem pripadaju postizemo deklaracijom promjenljivih na sledeći način:

<ime tipa><ime promjenljive1>, ..., <ime promjenljiveN> ;

Deklaracija promjenljive tipa vrijednosti u memoriji odvaja prostor potreban za registraciju podataka zadatog tipa, a deklaracija promjenljive referentnog tipa odvaja se prostor za registrovanje adrese memorijske lokacije na kojoj će se nalaziti objekat.

int

x,y;

char

p,q;

Ucenik ucenik1,ucenik2;

Samom deklaracijom ne dodjeljuje se vrijednost promjenljivoj vrijednosnog tipa. Ako želimo da dodijelimo vrijednost promjenljivoj (da definišemo promjenljivu) koristimo operator = (operator dodjele) na sledeći način:

<promenljiva>=<izraz>;

Tip vrijednosti izraza mora se poklapati sa tipom promjenljive (ili se implicitnom konverzijom može konvertovati u tip promjenljive).

int x,y;

x=5;

y=!145

+x;

cha

r p;

p='

A';

Deklaracijom promjenljive referentnog tipa ne zauzima se memorija za vrijednost već samo za njenu referencu. Da bismo napravili prostor za vrijednost, upotrebljavamo izraz oblika

new <ime referentnog tipa>(<lista parametara>)

Korišćenjem operatora *new* odvaja se u dinamičkoj memoriji prostor za registrovanje vrijednosti tipa *<ime referentnog tipa >*. Ovaj operator vraća adresu dodjeljenog prostora koju onda možemo dodijeliti referentnoj promjenljivoj.

Primjer:

```
mojRefTip x;
```

```
x= new mojRefTip();
```

```
Ucenik a;
```

```
a=new Ucenik("Pera", "Peric");
```

Promjenljivoj referentnog tipa *x*, odnosno *a*, dodjeljujemo adrese memorijskog prostora odvojenog korišćenjem operatora *new*. Pozivima metoda *mojRefTip()* i *Ucenik*("Pera", "Peric"), u prostoru odvojenom korišćenjem operatora *new*, postavljaju se odgovarajuće vrijednosti. Možemo zaključiti da se uvođenje promjenljive odvija u dva koraka:

- o deklaracija promjenljive

- Promjenljiva vrijednosnog tipa se pri deklaraciji ne inicijalizuje ukoliko to nije eksplicitno navedeno: promjenljiva referentnog tipa se pri deklaraciji inicijalizuje nulom;

- o inicijalizacija promjenljive

- Za promjenljive vrijednosnog tipa eksplicitno navodimo vrijednost ; za promjenljive referentnog tipa operator *new* odvađa u dinamičkoj memoriji prostor za vrijednost odgovarajućeg tipa.

U programskom jeziku C# je data mogućnost objedinjavanja ova dva koraka, što vrlo često koristimo.

```
int x=32, y;
```

```
mojTip z= new mojTip();
```

```
Ucenik a=new Ucenik("Pera", "Peric");
```

Osnovni podaci referentnog tipa u programskom jeziku C# su klase a vrijednosnog strukture i enumeracijski tip. Promjenljiva vrijednosnog tipa direktno sadrži podatak, dok promjenljiva referentnog tipa sadrži referencu na vrijednost koja je smještena u posebnom memorijskom prostoru. Svaka promjenljiva vrijednosnog tipa sadrži sopstvenu kopiju podatka, pa operacije nad jednom promjenljivom nemaju efekta na drugu promjenljivu.

Dvije referentne promjenljive mogu sadržati adresu iste vrijednosti, pa operacije nad jednom referentnom promjenljivom mogu uticati na vrijednost na koju upućuje druga promjenljiva.

3.2. Klasa, objekat

Do klasa dolazimo polazeći od pojedinačnih objekata. Posmatranjem objekata uočavamo njihova zajednička svojstva koja zovemo atributima.

Takođe, objektima možemo pridružiti iste „akcije“ koje u okviru klase nazivamo metodama klase. Njima opisujemo funkcionalnosti objekata klase. Klasu definišemo navođenjem rezervisane riječi `class` iza koje slijedi identifikator klase (ime klase). Posle imena, ako formiramo klasu koja nasljeđuje neku, prethodno definisanu klasu, navodimo `:` a zatim slijedi ime klase iz koje je izvedena. Zatim u vitičastim zagradama `{}` definišemo članove klase (atributi i metode).

```
class <imeKlase> :<imePrethodnoDefinisaneKlase>
```

```
{  
    opis / definicija članova klase  
}
```

Na primjer, klasu učenika iz uvodnog primjera možemo definisati na sljedeći način:

```
Class Ucenik
```

```
{  
    String ime, prezime;  
    DateTime datumRodjenja;  
    int razred;  
    int SkolskaGodina;  
    char odjeljenje;  
    int [] ocjene;  
    double prosjek()  
    {  
        ...  
    }  
  
    void uci(Lekcija X)
```

```
{
...
}

}
```

Atributima opisujemo određenu osobinu objekta (ime, prezime, datumRodjenja, razred, odjeljenje). Najčešće, različiti objekti iste klase imaju različite vrijednosti atributa. Često kažemo da vrijednosti atributa definišu stanje objekta. Pri opisu atributa moramo navesti tip kome taj atribut pripada (cjelobrojni, realni, znakovni, Form, Button) i ime atributa. Pri tome, navedeni tip je prethodno definisan (ugrađen u sistem ili definisan od strane programera).

```
int a,b; //cjelobrojni atributi a i b
```

```
Button dugme; // atribut dugme, objekat ugrađene klase Button
```

U programskom jeziku C#, po navođenju “//”, pišemo komentare napisanog koda. Počev od “//” pa do kraja linije napisani komentar se pri prevođenju programa ignoriše. Ukoliko pišemo opširniji komentar, koji obuhvata više redova, od ostalog dijela koda odvajamo ga na početku sa “/*” a na kraju sa “*/”.

Pristup atributima objekta u programskom jeziku C# realizujemo navođenjem imena objekta, znaka tačka (‘.’), pa imena atributa. Na primer, ako je X objekat klase Ucenik, atributu razred pristupamo sa X.razred. Metodom opisujemo ponašanje objekta u određenoj situaciji i pod određenim uslovima (npr. metod uci), ali i određujemo nove vrijednosti na osnovu osobina koje objekat posjeduje (npr. metod prosjek). Na taj način opisujemo funkcionalnost objekta.

Metoda klase je imenovani blok naredbi koji se sastoji iz zaglavlja i tijela metode. U zaglavlju navodimo povratni tip (ako metoda ne vraća vrijednost navodimo rezervisanu riječ void), zatim ime metode za kojim slijedi u malim zagradaama spisak parametara metode. Za svaki parametar navodi se tip kome taj parametar pripada kao i ime parametra. Poslije zaglavlja u vitičastim zagradaama navodimo tijelo metode koje se sastoji iz odgovarajućih naredbi programskog jezika C#.

```
<povratni tip><ime metode>(<lista parametara>)
```

```
{ <tijelo metoda> }
```

Svi atributi konkretnog objekta dostupni su i vidljivi svim metodama tog objekta i traju dok traje objekat. Za razliku od njih, promjenljive deklarirane u okviru neke od metoda (lokalne promjenljive), nastaju izvršavanjem te metode, vidljive su samo u okviru njega, i gase se završetkom te metode. Zato, ako je potrebno da koristimo vrijednost u okviru više metoda jedne klase (ili u više izvršavanja jedne metode), možemo je definisati kao atribut klase.

Neke od metoda se pokreću kao reakcija na događaje koji nastaju tokom izvršavanja aplikacije. Za takve metode kažemo da obrađuju događaje (engl. event handler).

Kada u toku izvršavanja aplikacije pritisnemo dugme za izlazak iz programa u naslovnoj liniji prozora u kome se izvršava aplikacija, automatski se pokreće metoda `Closing` u okviru koje možemo programirati akcije koje će spriječiti izlazak iz programa ukoliko uslovi za to nisu ispunjeni. Vrlo često u toku izvršavanja Windows aplikacija korisnik ima mogućnost da klikom na dugme usmjeri dalje izvršavanje aplikacije. Tok izvršavanja aplikacije nakon klika na dugme programer definiše metodom `Click`. Poziv metode objekta u programskom jeziku C# realizujemo na sledeći način:

imeObjekta.imeMetode(lista vrijednosti parametara)

Na primer, ako je `x` objekat klase `Ucenik`, metodu `prosjek` pozivamo

`x.prosjek()`

a metoda `uci`

`x.uci(L)`

gde je `L` objekat klase `Lekcija`.

Svaka klasa sadrži metode koji omogućavaju kreiranje objekta, a može sadržati i metodu koja „uništava“ objekat (destruktor). Metode koje kreiraju objekte zovemo konstruktorima. Konstruktori su sastavni dio svake klase i nose njeno ime. Pozivom konstruktora objekat počinje svoj život. Klasa može imati jedan ili više konstruktora koji se razlikuju po listi parametara. Lista parametara najčešće sadrži vrijednosti kojima inicijalizujemo svojstva objekta, a može biti i prazna. Konstruktor neke klase pozivamo pri definisanju objekta iste klase, korišćenjem operatora `new`.

Objekat `A` klase `Ucenik` možemo definisati izrazom

`A=new Ucenik("Pera","Peric");`

Jedan od osnovnih koncepata objektno orijentisanog programiranja jeste kontrolisanje

pristupa članovima objekta (atributima i metodama). Za svaki član klase (atribute i metode) moramo definisati nivo pristupa (vidljivosti, dostupnosti, zaštite). Na taj način definišemo koliko je taj član klase otvoren prema „spoljašnjem“ svijetu.

U programskom jeziku C# postoji više nivoa pristupa a mi ćemo, u početku, koristiti privatni (private) i javni (public) pristup. Neki članovi klase mogu da se koriste interno, samo u metodama klase, i metode drugih klasa im ne mogu pristupiti. Za takve članove klase kažemo da su privatni i pri njihovom definisanju navodimo rezervisanu riječ private. Privatnim članovima klase mogu pristupati samo metode te klase i to je najviši nivo zaštite.

Pri opisu javnih članova klase navodimo rezervisanu riječ public . Takvi članovi klase su dostupni svijetu van klase i pristup tim članovima je potpuno slobodan. Podrazumijevani pristup članovima klase je privatni, što znači da su članovi klase za koje nije naveden nivo pristupa, privatni članovi. Uobičajeno je da su atributi privatni, a metode javni članovi klase.

Ukoliko postoji potreba da se izvan klase pristupa privatnim atributima, potrebno je definisati javne metode ili javno svojstvo (engl. property) u okviru klase koji služe za komunikaciju sa privatnim atributom, odnosno omogućava postavljanje vrijednosti ili čitanje vrijednosti atributa. Pri definisanju članova klase, posle nivoa pristupa, možemo navesti i službenu riječ static kojom definišemo da odgovarajući član postoji i da se koristi i bez kreiranja konkretnih instanci klase.

Takvim članovima pristupamo navođenjem imena klase umjesto imena objekta. Bez obzira na broj instanci klase koja sadrži atribut static, postoji tačno jedna kopija tog atributa u aplikaciji. U navedenom primjeru klase Ucenik, član SkolskaGodina možemo definisati kao static jer je vrijednost ista za sve učenike, i u tom slučaju tom atributu pristupamo Ucenik.SkolskaGodina.

4. .NET Framework

.NET Framework je revolucionarna platforma koju je kreirao Microsoft za razvoj aplikacija. To je takva platforma na kojoj mogu raditi različite vrste aplikacija (Windows aplikacije, Web aplikacije, Web servisi...). .NET Framework je dizajniran tako da može koristiti bilo koji programski jezik kao što su C++, Visual Basic, Jscript, čak i ranije verzije Cobol-a. Takođe je moguće da se kombinuju pojedini dijelovi koda iz različitih programskih jezika. Npr. kod napisan u C# se može kombinovati sa kodom iz Visual Basic-a.

.NET Framework sadrži veliku biblioteku koda koji može da koristi klijentski jezik (kao što je C#) koristeći tehnike objektno-orijentisanog programiranja. Ova biblioteka se sastoji od različitih modula, pri čemu je moguće koristiti pojedine dijelove u zavisnosti od potrebe. Tako npr. neki moduli sadrže blokove za kreiranje windows aplikacija, drugi dio za mrežno programiranje, a neki drugi za Web razvoj. Neki moduli su podijeljeni u neke specifičnije podmodule.

4.1. Objektno - orijentisano programiranje (Klase, objekti i metode)

Objekat je primjerak (instanca) klase. **Klasa** predstavlja skup podataka i instrukcija koje se izvode na nekim podacima. Klasa je skup pravila koji određuju kako će se formirati neki objekat. Svaka klasa ima svoje članove i to su podaci i kod. Podaci koji se definišu u klasi obično se nazivaju polja (fields). Ovde se koriste termini kao što su funkcija (**metoda**) koja predstavlja kod programa koji se izvršava nad podacima. Metode su ustvari podprogrami i oni mogu imati svojstva, događaje i konstruktore. Metode se izvršavaju nad poljima koja su definisana u klasi.

4.2. Ključne riječi u C#

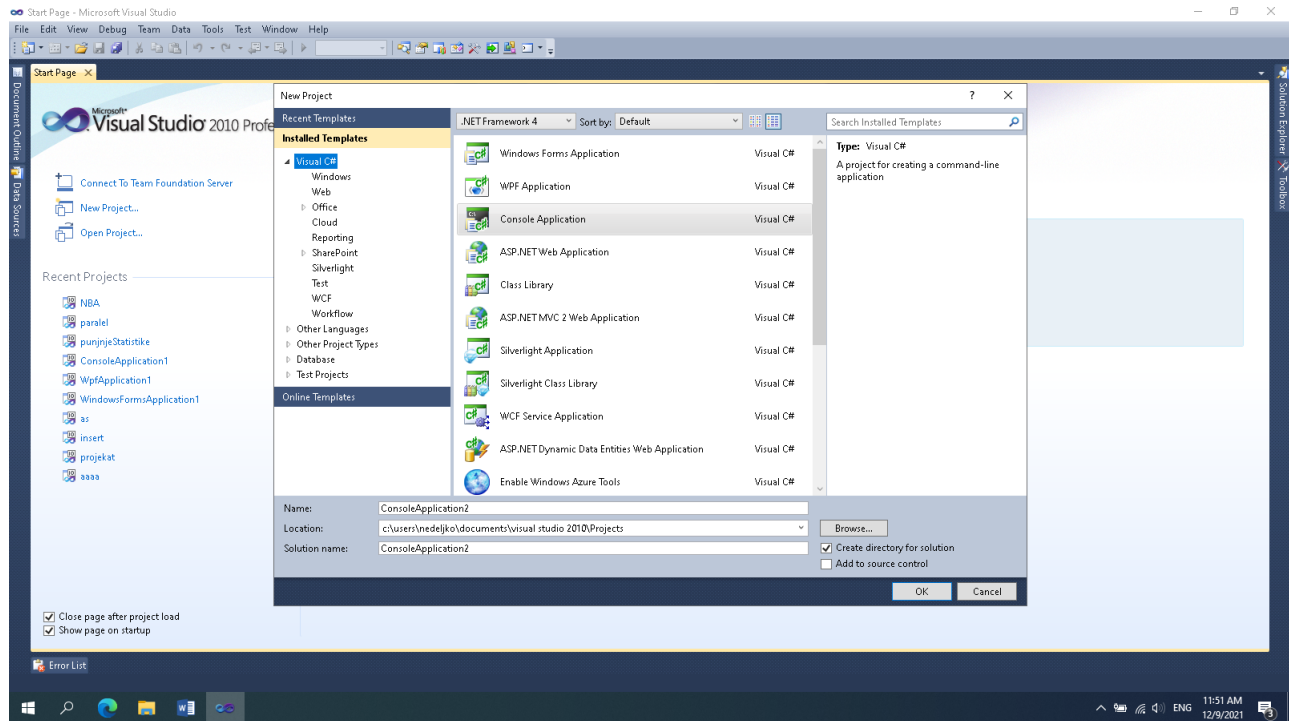
abstract	as	base	bool
break	byte	case	catch
char	checked	class	const
continue	decimal	default	delegate
do	double	else	enum
event	explicit	extern	false
finally	fixed	float	for
foreach	goto	if	implicit
in	in (generic modifier)	int	interface
internal	is	lock	long
namespace	new	null	object
operator	out	out (generic modifier)	override
params	private	protected	public
readonly	ref	return	sbyte
sealed	short	sizeof	stackalloc
static	string	struct	switch
this	throw	true	try
typeof	uint	ulong	unchecked
unsafe	ushort	using	virtual
void	volatile	while	

Tabela 1: Ključne riječi u C#

4.3. Kreiranje konzolnih aplikacija u Microsoft Visual C# 2010 Professional

Na slici 2 je prikazana startna strana, na kojoj se mogu odabrati ponuđene mogućnosti za

formiranje novog projekta izborom opcije *New Project* ili otvaranje već postojećeg projekta izborom opcije *Open Project*.

Slika 2: Izgled startnog prozora Microsoft Visual C# 2010 Express

Pri kreiranju konzolne aplikacije izabere se opcija sa padajućeg menija File→New Project. Zatim se u okviru panela Templates izabere Console Application. Potom se dobija sledeće:

```
using System;
using System.Collections.Generic;
using System.Linq;
using System.Text;

namespace ConsoleApplication2
{
    class Program
    {
        static void Main(string[] args)
        {
        }
    }
}
```

Da bi aplikacija bilo šta radila potrebno je dodati bar jednu liniju koda ispod glavne funkcije `static void Main(string[] args)`.

Primjer 1. Ispisati tekst na ekranu.

```
using System;
using System.Collections.Generic;
using System.Linq;
using System.Text;

namespace ConsoleApplication2
{
    class Primjer
    {
        static void Main(string[] args)
        {
            Console.WriteLine("Jednostavan C# program.");
            Console.ReadKey();
        }
    }
}
```

`namespace` predstavlja .NET način da se kod i njegov sadržaj jedinstveno identifikuju. Takođe se koristi za kategorizaciju elemenata u .NET Framework-u. `namespace` je deklarisan za kod aplikacije koja se u ovom slučaju naziva `ConsoleApplication1`.

`using System;`-predstavlja korištenje `System` namespace (odnosi se na biblioteku klasa .NET Framework, čiju biblioteku koristi C#). Za veće projekte može se kreirati sopstveni namespace.

`class Primjer`{ -definicija klase Primer. Početak klase počinje sa otvorenom vitičastom zagradom {, a završava se sa }.

`static void Main()`-počinje glavna metoda, gde se izvršava program. Ova metoda počinje sa `static`, što znači da je statički i `void` - ne vraća vrijednost.

`Console.WriteLine("Jednostavan C# program.");` -`WriteLine()` je funkcija koja kao rezultat vraća string koji joj je proslijeđen. `Console`- podržava konzolni I/O. U kombinaciji se kompajleru govori da je `WriteLine()` članica `Console` klase.

Izrazi u C# se završavaju sa tačka-zarezom (;).

`Console.ReadKey();` - funkcija za unos nekog znaka sa tastature (za prekid rada programa).

Pri izvršavanju aplikacije pojaviće se u komand promptu tekstualna poruka:

Jednostavan C# program.

5. Razvoj desktop aplikacija u .NET Framework-u

Karakteristika *Windows* aplikacija je bogat grafički korisnički interfejs (engl. *GUI-Graphical User Interface*). *Windows* aplikacije se sastoje od jedne ili više formi na kojima se nalaze kontrole (na primjer, dugmad, labele (natpisi), combobox, listbox, edit polja, itd.). Svaka forma i kontrola ima sposobnost prihvatanja odgovarajućih događaja koje proizvodi korisnik (npr. klik lijevim tasterom miša ili samo klik, dupli lijevi klik (dupli klik lijevim tasterom miša), desni klik, prevlačenje miša preko kontrole itd.) ili pak sam sistem tako da se korišćenje jedne *Windows* aplikacije svodi na komunikaciju sa korisnikom, prepoznavanjem akcija korisnika i generisanjem odgovarajućeg odziva.

Sve akcije se jednim imenom nazivaju događajima (engl. *events*) tako da se ovakav način programiranja sreće i pod nazivom programiranje upravljano događajima. Ovaj vid programiranja se zbog ove karakteristike odlikuje i drugačijim pristupom u razvoju aplikacije u odnosu na npr. proceduralno programiranje. Naime, najprije se generiše izgled korisničkog interfejsa, a zatim se određuju događaji za pojedine forme i kontrole na koje će sistem da reaguje tj. da da neki odziv. Na kraju se za svaki događaj piše odgovarajuća funkcija kojom se definiše odziv aplikacije na neku akciju korisnika.

Pošto se u prvi plan stavlja interfejs tj. forme i kontrole koje su više manje standardizovane po pitanju funkcionalnosti, savremena okruženja za razvoj *Windows* aplikacija nude unaprijed definisane klase kojim su opisane forme i kontrole.

Veoma često se ovakav razvoj *Windows* aplikacija naziva i vizuelnim programiranjem. Takva situacija je i sa okruženjima *Visual Studio* koja nude bogat skup unaprijed definisanih biblioteka klasa.

Kako je broj tih biblioteka odnosno klasa veliki objasnićemo samo one najčešće korišćene. Ako se ima u vidu da je princip koji je korišćen u realizaciji ovih biblioteka isti upoznavanje sa svojstvima ostalih ne bi trebao da predstavlja veći problem.

Kreiranje novog WPF projekta

Kreiranje projekta jedne *Windows* aplikacije je slično kreiranju projekta konzolne aplikacije, s tom razlikom da se pri izboru vrste aplikacije odabere "*Windows Presentation Foundation*".

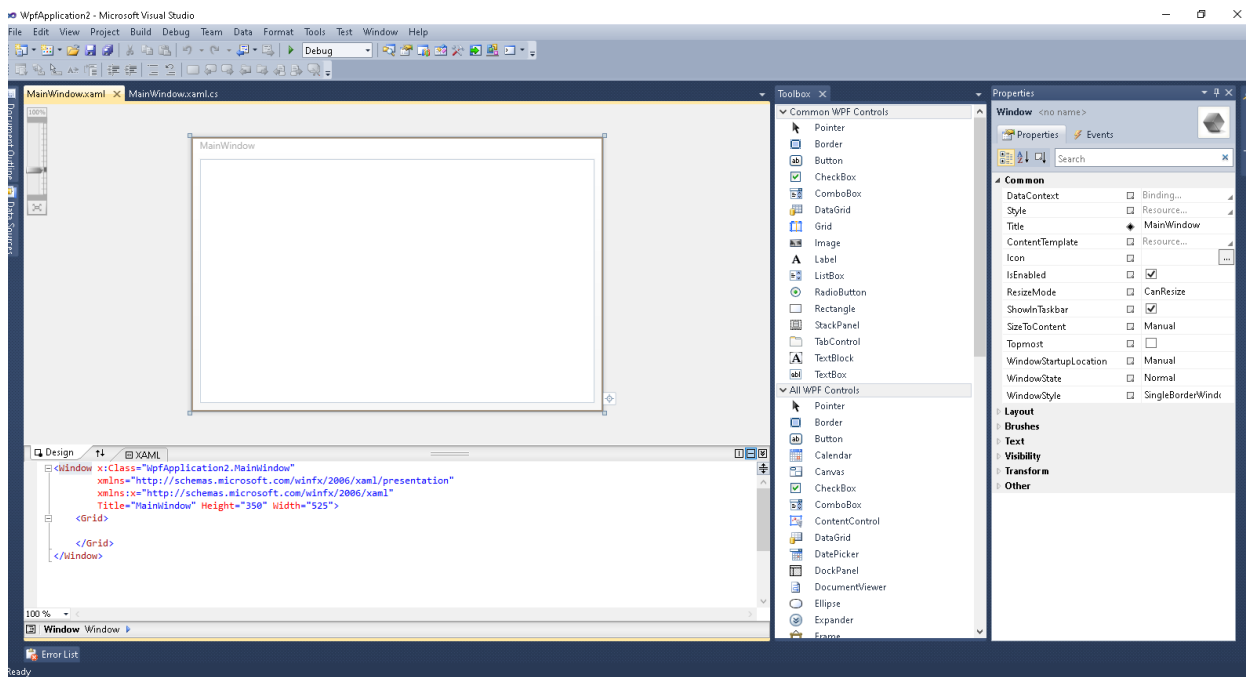
Po kreiranju novog projekta može se uočiti da se za razliku od slučaja kada smo kreirali konzolnu aplikaciju u centralnom dijelu pojavila prazna forma (slika 2) koja predstavlja početnu formu.

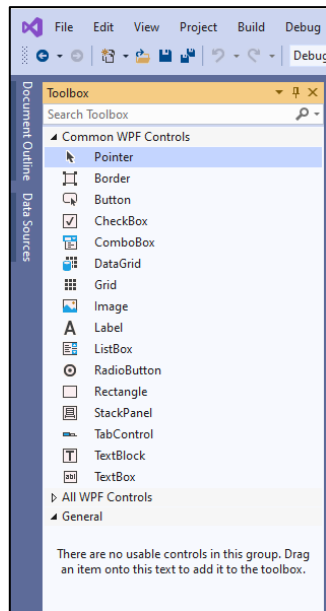
Slika 3: Prazna forma

Pokretanjem novog *Windows* projekta samo okruženje je odradilo sav posao umjesto nas i kreiralo glavnu formu aplikacije koja predstavlja početnu tačku tj. osnovu u razvoju bilo koje *Windows* aplikacije. Znači, našu buduću aplikaciju ćemo da razvijamo tako što ćemo na osnovnu formu da dodamo neke elemente interfejsa a potom i da ispišemo kod za odgovarajuće događaje forme odnosno dodatih elemenata interfejsa (kontrola).

Dodavanje elemenata interfejsa tj. kontrola (npr. dugme, labela, itd.) na formu vrši se prevlačenjem iz *Toolboxa* (paleta sa alatima) u kome se nalaze kontrole grupisane u više grupa (paleta).

Slika 4: Razvojno okruženje za Windows aplikacije

Slika 5: Toolbox sa osnovnim WPF kontrolama

6. Event-driven programiranje

Sada se u prvi plan stavlja izgled interfejsa tako da je prva etapa u kreiranju neke *Windows* aplikacije zapravo kreiranje izgleda interfejsa aplikacije.

Nakon toga dolazi druga etapa gdje se za svaki događaj (npr. klik lijevim dugmetom miša, dupli klik lijevim dugmetom miša, klik desnim dugmetom miša, pritisak na tab i slično) koji se vezuje za kontrole interfejsa formiranog u prvoj etapi generiše kod funkcija koje se vezuju za događaj, tj. koje se izvršavaju kada se registruje događaj.

Znači programiranje se zapravo svodi na pisanje koda funkcija koje treba da se aktiviraju kada se desi neki događaj. Zato se ovaj pristup programiranju naziva i programiranje vođeno ili upravljano događajima.

Na prvi pogled reklo bi se da se sada programira lokalno jer programiramo funkcionalnosti koje treba da se dese kao odgovor na neki događaj (najčešće akciju korisnika programa). Ovo je u principu mnogo jednostavniji pristup, jer se globalno planiranje svodi na lokalno kreiranje funkcionalnosti.

Korišćenje aplikacije je niz akcija korisnika koje očekuju adekvatan odziv aplikacije. Stoga se i samo kreiranje aplikacije svodi na: kreiranje vizuelnog izgleda aplikacije tj. grafičkog korisničkog interfejsa upotrebom opštepoznatih *Windows* kontrola i pisanja odgovarajućeg koda kojim se opisuje željeno ponašanje tj. odgovor aplikacije na pojedine akcije korisnika. Oba ova koraka su izuzetno važna i veoma često se oni u toku realizacije aplikacije prepliću tj. izgenerišu se neke forme sa nekim kontrolama, a zatim se ispiše odgovarajući kod za *evente* kontrola, a nakon toga isti postupak ponovi za neke nove forme i kontrole itd. tj. inkrementalno i iterativno.

Dobra strana je što se od same osnovne forme pa nadalje uvijek ima neka verzija aplikacije sa odgovarajućim korisničkim interfejsom. Poseban akcenat se na ovaj način stavlja na projektovanje tj. dizajn interfejsa jer on određuje u krajnjoj mjeri kompletan način funkcionisanja cijele aplikacije.

Znači, grubo se može reći da se razvoj jedne *Windows* aplikacije odvija tako što se najprije isprojektuje interfejs koji obuhvata i popis svih događaja i akcija koje treba da slijede te događaje. Nakon toga se u drugoj fazi piše kod za funkcije koje se pozivaju po aktiviranju događaja. Događaji se po pravilu vezuju za elemente grafičkog korisničkog interfejsa aplikacije.

7. Višenitno programiranje u C#

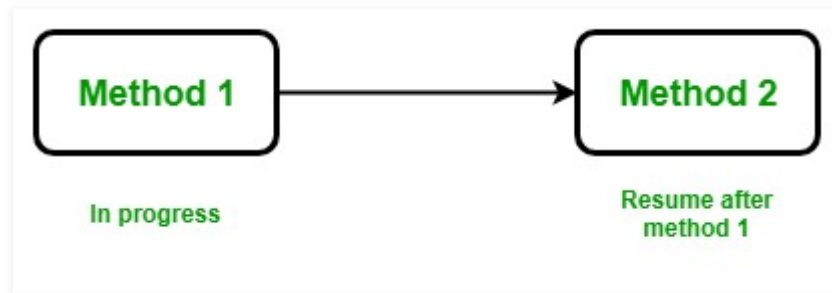
Multitasking je istovremeno izvršavanje više zadataka ili procesa u određenom vremenskom intervalu. *Windows* operativni sistem je primjer *multitasking*-a jer je u stanju da pokreće više od jednog procesa u isto vrijeme kao što je pokretanje Google Chrome-a, Notepad-a, VLC player-a itd. u isto vrijeme.

Operativni sistem koristi termin poznat kao proces za izvršavanje svih ovih aplikacija u isto vrijeme. Proces je dio operativnog sistema koji je odgovoran za izvršavanje aplikacije. Svaki program koji se izvršava na vašem sistemu je proces i za pokretanje koda unutar aplikacije proces koristi termin poznat kao nit.

Nit je lagan proces, ili drugim riječima, nit je jedinica koja izvršava kod u okviru programa. Dakle, svaki program ima logiku i nit koja je odgovorna za izvršavanje ove logike.

Svaki program po *defaultu* nosi jednu nit za izvršavanje logike programa i nit je poznata kao Glavna nit, tako da je svaki program ili aplikacija po defaultu jedan navojni model. Ovaj jednostruki model ima manu. Jedna nit pokreće sav proces prisutan u programu u sinhronizaciji, znači jedan za drugim. Dakle, drugi proces čeka dok prvi proces ne dovrši svoje izvršenje, troši više vremena u obradi.

Na primjer, imamo klasu nazvanu Geek i ova klasa sadrži dvije različite metode, tj. *metod1*, *metod2*. Sada je glavna nit odgovorna za izvršavanje svih ovih metoda, tako da glavna nit izvršava sve ove metode jednu po jednu.

Slika 6: Izvršavanje programa koji koristi samo glavnu nit

Primjer:

```
// C# program kojim se ilustruje koncept single thread modela
using System;
using System.Threading;

public class Geek
{
    //statička metoda 1
    public static void method1()
    {
        //Ispis brojeva od 0 do 10
        for(int i=0; i<=10; i++)
        {
            Console.WriteLine("Method1 is {0}" i);
            //Kada je vrijednost brojača i jednaka 5 onda program prelazi u stanje
            // mirovanja na 6 sekundi i nakon 6 sekundi nastavlja sa radom
            if(i==5)
            {
                Thread.Sleep(6000);
            }
        }
    }

    //statička metoda 2
    public static void method2()
```

```

{
    //Ispis brojeva od 0 do 10
    for(int j=0; j<=10; j++)
    {
        Console.WriteLine("Method2 is {0}" j);
    }
}
//Driver klasa
public class GFC {
    //Glavna metoda
    static public void Main()
    {
        //Poziv statičkih metoda
        Geek.method1();
        Geek.method2();
    }
}

```

Ispis na konzolu:

```

Method1 is: 0
Method1 is: 1
Method1 is: 2
Method1 is: 3
Method1 is: 4
Method1 is: 5
Method1 is: 6
Method1 is: 7
Method1 is: 8
Method1 is: 9
Method1 is: 10
Method2 is: 0
Method2 is: 1
Method2 is: 2
Method2 is: 3
Method2 is: 4
Method2 is: 5
Method2 is: 6
Method2 is: 7
Method2 is: 8
Method2 is: 9
Method2 is: 10

```

Ovdje se prije svega izvršava *metod1*. U *metod1*, petlja počinje od 0 kada je vrijednost *i* jednaka 5, tada metoda prelazi u stanje mirovanja 6 sekundi i nakon 6 sekundi nastavlja proces i ispisuje preostalu vrijednost dok se *metod2* ne nalazi u stanju čekanja. *metod2* započinje sa radom kada *metod1* završi zadati zadatak. Da bi se prevazišao nedostatak modela s jednim navojem uveden je *multithreading*.

Multithreading je proces koji sadrži više niti unutar jednog procesa. Ovdje svaka nit izvodi različite aktivnosti.

Na primjer, imamo klasu i ovaj poziv sadrži dvije različite metode, a sada se korištenjem *multithreading*-a svaka metoda izvodi zasebnom niti. Dakle, glavna prednost *multithreading*-a je da radi istovremeno, znači da se istovremeno izvršava više zadataka. Takođe, prednost je i maksimizacija upotrebe CPU-a jer *multithreading* radi na konceptu vremenskog dijeljenja znači da svaka nit uzima svoje vrijeme za izvršenje i ne utiče na izvršenje druge niti. Ovaj vremenski interval je datoperativnim sistemom.

Slika 7: Izvršavanje programa koji koristi višenitnost

Primjer:

```
// C# program za ilustraciju koncepta single threaded modela
using System;
using System.Threading;

public class GFG
{
    //statička metoda 1
    public static void method1()
    {
        //Ispisivanje brojeva od 0 do 10
        for(int i=0; i<=10; i++)
        {
            Console.WriteLine("Method1 is {0}" i);
            //Kada je vrijednost brojača i jednaka 5 onda program prelazi u stanje
            // mirovanja na 6 sekundi i nakon 6 sekundi nastavlja sa radom
            if(i==5)
            {
                Thread.Sleep(6000);
            }
        }
    }
}
```

```

    }
    //statička metoda 2
    public static void method2()
    {
        //Ispisivanje brojeva od 0 do 10
        for(int j=0; j<=10; j++)
        {
            Console.WriteLine("Method2 is {0}" j);
        }
    }
    //Glavna metoda
    static public void Main()
    {
        Thread thr1 = new Thread(method1);
        Thread thr2 = new Thread(method2);
        thr1.Start();
        thr2.Start();
    }
}

```

Ispis na konzolu:

```

Method1 is: 0
Method1 is: 1
Method1 is: 2
Method1 is: 3
Method2 is: 0
Method2 is: 1
Method2 is: 2
Method2 is: 3
Method2 is: 4
Method2 is: 5
Method2 is: 6
Method2 is: 7
Method2 is: 8
Method2 is: 9
Method2 is: 10
Method1 is: 4
Method1 is: 5
Method1 is: 6
Method1 is: 7
Method1 is: 8
Method1 is: 9
Method1 is: 10

```


Ovdje kreiramo i inicijalizujemo dvije niti, tj. *thr1* i *thr2* koristeći *Thread* klasu. Sada koristite *thr1.Start ()*; i *thr2.Start ()*; počinjemo izvršavanje obje niti. Sada obje niti rade istovremeno i obrada *thr2* ne zavisi od obrade *thr1* kao kod modela sa jednim navojem.

Napomena: Izlaz može varirati zbog prebacivanja konteksta.

Prednosti Multithreading-a:

- Istovremeno izvršava više procesa
- Maksimizuje korištenje resursa CPU-a
- Dijeljenje vremena između više procesa.

Tipovi niti

Multithreading je najkorisnija karakteristika C# koja omogućava istovremeno programiranje dva ili više dijelova programa za maksimizaciju korištenja CPU-a.

Svaki dio programa se zove *Thread*. Drugim riječima, niti su lagani procesi unutar procesa.

C # podržava dva tipa niti:

- Foreground Thread
- Background Thread

Foreground Thread

Nit koja nastavlja da radi kako bi dovršila svoj rad, čak i ako glavni tok napusti svoj proces, ovaj tip niti poznat je kao prednji plan. Niti u prvom planu ne zanima da li je glavna nit živa ili ne, završava se samo kada završi dodijeljeni posao. Ili drugim riječima, životni vijek niti ne zavisi o glavnoj niti.

Primjer:

```
// C# program to illustrate the
// concept of foreground thread
using System;
using System.Threading;

class GFG {

    // Main method
    static void Main(string[] args)
    {

        // Creating and initializing thread
        Thread thr = new Thread(mythread);
        thr.Start();
        Console.WriteLine("Main Thread Ends!!");
    }

    // Static method
    static void mythread()
    {
        for (int c = 0; c <= 3; c++) {

            Console.WriteLine("mythread is in progress!!");
            Thread.Sleep(1000);
        }
        Console.WriteLine("mythread ends!!");
    }
}
```

Ispis na konzoli:

```
Main Thread Ends!!
mythread is in progress!!
mythread is in progress!!
mythread is in progress!!
mythread is in progress!!
mythread ends!!
```

U gornjem primjeru, *thr thread* se izvodi nakon završetka glavne niti. Dakle, životni vijek trajanja gazećeg sloja ne zavisi od životnog vijeka glavne niti.

Thr thread završava svoj proces tek kada dovrši svoj dodijeljeni zadatak.

Background Thread

Nit koja napušta svoj proces kada *Main* metoda napusti svoj proces, ovi tipovi niti su poznati kao pozadinske niti ili drugim riječima, život pozadinske niti zavisi o životu glavne niti. Ako glavna nit završi svoj proces, onda pozadinska nit završava svoj proces.

Napomena:

Ako želite koristiti pozadinsku nit u vašem programu, tada postavite vrijednost svojstva *IsBackground* niti na true.

U narednom primjeru, svojstvo *IsBackground* klase *Thread* se koristi za postavljanje *thr* niti kao pozadinske niti tako što je vrijednost **IsBackground = true**. Ako postavite vrijednost **IsBackground = false**, tada se zadana nit ponaša kao prednji plan. Sada se proces *thr* niti završava kada se završi proces glavne niti.

Primjer:

```
// C# program to illustrate the
// concept of Background thread
using System;
using System.Threading;

class GFG {
    // Main method
    static void Main(string[] args)
    {
        // Creating and initializing thread
        Thread thr = new Thread(mythread);

        // Name of the thread is Mythread
        thr.Name = "Mythread";
        thr.Start();

        // IsBackground is the property of Thread
        // which allows thread to run in the background
        thr.IsBackground = true;

        Console.WriteLine("Main Thread Ends!!");
    }

    // Static method
    static void mythread()
    {
        // Display the name of the
        // current working thread
        Console.WriteLine("In progress thread is: {0}",
                          Thread.CurrentThread.Name);

        Thread.Sleep(2000);

        Console.WriteLine("Completed thread is: {0}",
                          Thread.CurrentThread.Name);
    }
}
```

Ispis na konzoli:

```
In progress thread is: Mythread
Main Thread Ends!!
```

Kreiranje niti

U C#, *multithreading* sistem je izgrađen na klasi *Thread*, koja inkapsulira izvršavanje niti. Ova klasa sadrži nekoliko metoda i svojstava koja pomažu u upravljanju i kreiranju niti i ova klasa je definisana u *System.Threading namespace*. *System.Threading namespace* pruža klase i interfejsse koji se koriste u programiranju sa više niti.

Koraci za kreiranje niti u C # programu:

- ✓ Prije svega importujte *System.Threading* imenski prostor, on igra važnu ulogu u kreiranju niti u vašem programu jer ne morate svaki put pisati potpuno kvalifikovano ime klase.

```
using System;  
using System.Threading;
```

- ✓ Sada kreirajte i inicijalizujte objekat niti u glavnoj metodi.

```
public static void main()  
{  
    Thread thr=new Thread(job1);  
}
```

Takođe možete koristiti *ThreadStart* konstruktor za inicijalizaciju nove instance.

```
public static void main()  
{  
    Thread thr=new Thread(new ThreadStart(job1));  
}
```

- ✓ Sada možete pozvati vaš objekat niti.

```
public static void main()  
{  
    Thread thr=new Thread(job1);  
    thr.Start();  
}
```

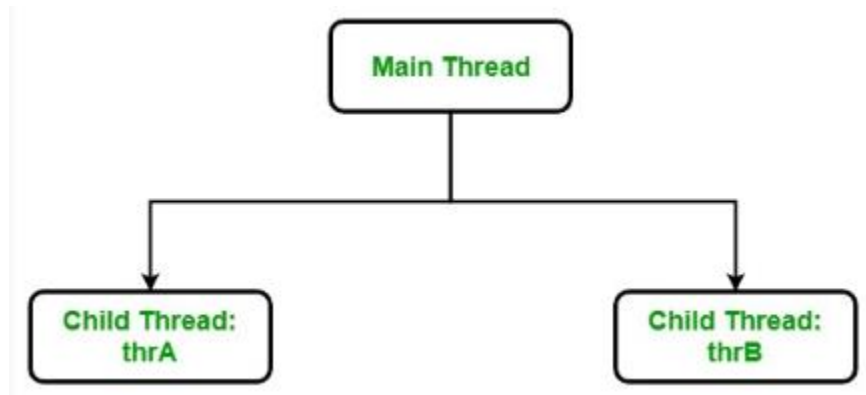
Glavna nit

C # pruža ugrađenu podršku za višenitno programiranje. Program s više navoja sadrži dva ili više dijelova koji se mogu izvoditi istovremeno. Svaki dio takvog programa naziva se nit, a svaki thread definiše poseban put izvršenja.

Kada se program C# pokrene, jedna nit počinje odmah. Ovo se obično naziva glavna nit našeg programa.

To je nit ispod koje će biti kreirane druge „dijete“ (eng. *child*) teme.

Često, to mora biti posljednja nit koja će završiti izvršavanje jer izvodi različite akcije isključivanja.

Slika 8: Glavna nit i njeni potomci

Stanja i životni vijek niti

Nit u C# u bilo kojem trenutku postoji u bilo kojem od sljedećih stanja. Nit se u svakom trenutku nalazi samo u jednom od prikazanih stanja:

- Unstarted
- Runnable
- Running
- Not Runnable
- Dead

Životni ciklus niti:

- **Unstarted state** - Kada je kreirana instanca klase *Thread*, ona je u nestabilnom stanju, što znači da nit još nije počela da se izvodi kada je nit u ovom stanju. Drugim riječima, metoda *Start()* se ne zove.
- **Runnable State** - Nit koja je spremna za pokretanje premješta se u stanje izvršenja. U ovom stanju, nit može zapravo biti pokrenuta ili može biti spremna za pokretanje u bilo kojem trenutku vremena. To je odgovornost raspoređivača niti da daje temu, vrijeme za izvođenje. Drugim riječima, zove se metoda *Start ()*.

- **Running State** - nit koja se izvodi. Drugim riječima, nit dobija procesor.
- **Not Runnable State** - nit koja nije izvršna
- **Dead State** - Kada nit dovrši svoj zadatak, nit ulazi u dead, završava, prekida stanje.

Klasa *Thread*

U C # - u, *multithreading* sistem je izgrađen na klasi *Thread*, koja inkapsulira izvršavanje niti. Ova klasa sadrži nekoliko metoda i svojstava koja pomažu u upravljanju i kreiranju niti i ova klasa je definisana u *System.Threading* imenskom prostoru.

Karakteristike klase *Thread*:

- Klasa *Thread* se koristi za kreiranje niti.
- Pomoću *Thread* klase možete kreirati foreground i pozadinu.
- *Thread class* vam omogućava da postavite prioritet niti.
- Takođe vam daje trenutno stanje niti.
- On daje referencu trenutno izvršavane niti.
- To je zapečaćena klasa, tako da se ne može naslijediti.

CONSTRUCTOR	DESCRIPTION
Thread(ParameterizedThreadStart)	Initializes a new instance of the Thread class, specifying a delegate that allows an object to be passed to the thread when the thread is started.
Thread(ParameterizedThreadStart, Int32)	Initializes a new instance of the Thread class, specifying a delegate that allows an object to be passed to the thread when the thread is started and specifying the maximum stack size for the thread.
Thread(ThreadStart)	Initializes a new instance of the Thread class.
Thread(ThreadStart, Int32)	Initializes a new instance of the Thread class, specifying the maximum stack size for the thread.

Tabela 2: Konstruktor klase *Thread*

PROPERTY	DESCRIPTION
ApartmentState	Gets or sets the apartment state of this thread.
CurrentContext	Gets the current context in which the thread is executing.
CurrentCulture	Gets or sets the culture for the current thread.
CurrentPrincipal	Gets or sets the thread's current principal (for role-based security).
CurrentThread	Gets the currently running thread.
CurrentUICulture	Gets or sets the current culture used by the Resource Manager to look up culture-specific resources at run time.
ExecutionContext	Gets an ExecutionContext object that contains information about the various contexts of the current thread.
IsAlive	Gets a value indicating the execution status of the current thread.
IsBackground	Gets or sets a value indicating whether or not a thread is a background thread.
IsThreadPoolThread	Gets a value indicating whether or not a thread belongs to the managed thread pool.
ManagedThreadId	Gets a unique identifier for the current managed thread.
Name	Gets or sets the name of the thread.
Priority	Gets or sets a value indicating the scheduling priority of a thread.
ThreadState	Gets a value containing the states of the current thread.

Tabela 3: Propertiji klase Thread

Prekidanje niti

U C #, nit se može prekinuti pomoću *Abort()* metode. *Abort()* baca *ThreadAbortException* na nit u kojoj se poziva. Zbog ovog izuzetka nit je prekinuta. Postoje dvije metode u popisu preopterećenja metode *Thread.Abort*:

- *Abort()*
- *Abort(Object)*

Abort() - Ovaj metod podiže *ThreadAbortException* u niti na kojoj se poziva, da započne proces završavanja niti. Uopšteno, ovaj metod se koristi za okončanje niti.

Sintaksa:

```
public void Abort();
```

Abort(Object) - Ovaj metod podiže *ThreadAbortException* u niti na kojoj se poziva, da započne proces završavanja niti dok istovremeno daje informacije o izuzetku završetka niti. Uopšteno, ovaj metod se koristi za okončanje niti.

Sintaksa:

```
public void Abort(object information);
```

8. Aplikacija

Zadata aplikacija je izrađena korištenjem C# programskog jezika, te WPF framework-a kao GUI (engl. *Graphic User Interface*). Osnovni cilj aplikacije jeste obrada statističkih podataka sportskih dešavanja, u našem konkretnom slučaju aplikacija prikazuje podatke utakmica odigranih u NBA ligi. Podaci su skladišteni na localhostu korištenjem XAMPP softvera za pokretanje MySQL servera.

U bazi podataka nalaze se sledeće tabele:

1. igrac

Sadrži sve relevantne podatke o svim igračima NBA lige.

2. statistika_igraca

Sadrži sve relevantne podatke potrebne za vođenje osnovne statistike na utakmicama (broj poena, broj skokova, broj faulova, broj blokada...).

3. tim

Sadrži sve relevantne podatke o svim timovima NBA lige.

4. utakmica

Spisak svih odigranih utakmica.

Statistički podaci uneseni u tabelu „statistika_igraca“ uneseni su nasumično korištenjem klase *Random*.

SQL skripta baze podataka dostavljena je sa izvornim kodom kao prateća dokumentacija.

Funkcionalne cijeline aplikacije:

Main Window

Main Window predstavlja prvu formu prikazanu korisniku nakon pokretanja aplikacije.

U gornjem dijelu prozora prikazane su odigrane utakmice sa rezultatima, kao i utakmice koje tek trebaju da se odigraju, u posebnim karticama.

U okviru dijela sa odigranim utakmicama korisniku je dostupan pregled detaljne statistike odabrane utakmice. Statistika se prikazuje u novom prozoru, a odabir se vrši klikom na utakmicu.

Na desnoj strani prozora prikazan je spisak dvadeset najboljih strijelaca lige, odnosno dvadeset igrača sa najvećim prosjekom poena po utakmici. Za izdvajanje i sortiranje ovih igrača korišteni su nizovi radi boljeg prikaza rada višenitnog izvršenja.

Donji dio prozora zauzima forma za pretragu igrača, dugme za pokretanje pretrage i prostor za prikaz pronađenih rezultata.

The screenshot shows a window titled "Statistika utakmica" with two tabs: "Prethodne utakmice" and "Naredne utakmice". The "Prethodne utakmice" tab is active, displaying a list of games between Boston Celtics and various teams. Below this list are input fields for "Tim:", "Ime igrača:", and "Prezime igrača:", followed by a "Pretraži" button. To the right, under the heading "Top 20 najboljih strijelaca lige", is a table listing the top 20 scorers with their RBR, Ime, Prezime, and PPG.

RBR	Ime	Prezime	PPG
1	Mo	Bamba	20.8
2	OG	Anunoby	20.6
3	Alec	Burks	20
4	Torrey	Craig	19.9
5	Ryan	Arcidiacono	19.9
6	Bruce	Brown	19.4
7	Bismack	Biyombo	19.3
8	Cade	Cunningham	19.1
9	Kris	Dunn	19.1
10	Jimmy	Butler	19.1
11	Grayson	Allen	19
12	Clint	Capela	18.8
13	Jevon	Carter	18.8
14	LaMelo	Ball	18.7
15	LaMarcus	Aldridge	18.6
16	Saddiq	Bey	18.6
17	Sharife	Cooper	18.5
18	Davis	Bertans	18.5
19	Charles	Bassey	18.4
20	Hamidou	Diallo	18.1

Slika 9: Izgled osnovnog prozora

Prozor „utakmica“

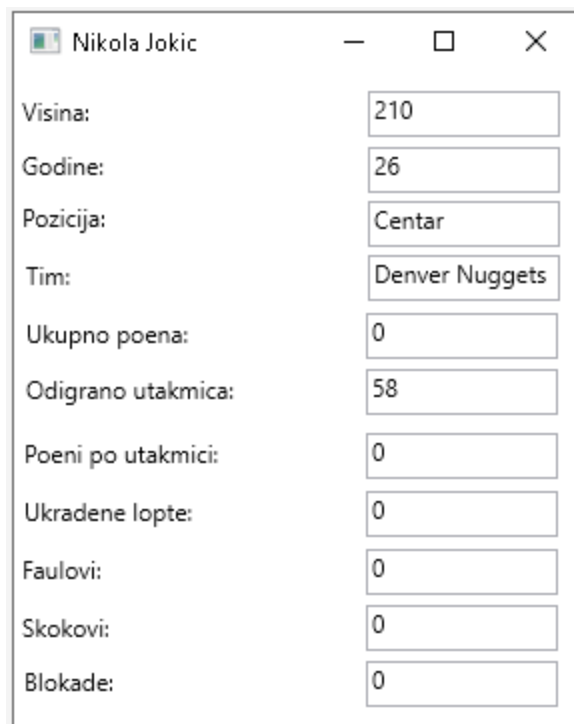
Prozor utakmica korisniku se prikazuje nakon selekcije odigrane utakmice. U ovom prozoru dostupni su podaci o svim igračima oba tima koji su učestvovali u utakmici, kao i svi statistički podaci dostupni u bazi podataka.

utakmica								
IME TIMA	IME	PREZIME	POENI	FAULOV	SKOKOVI	UKRADENELOPTE	BLOKADE	
Boston Celtics	Juhamn	Begarín	5	0	2	0	0	
Boston Celtics	Jaylen	Brown	11	1	5	2	1	
Boston Celtics	Kris	Dunn	31	4	13	5	3	
Boston Celtics	Carsen	Edwards	8	1	3	1	1	
Boston Celtics	Tacko	Fall	29	4	12	5	3	
Boston Celtics	Bruno	Fernando	19	2	8	3	2	
Boston Celtics	Al	Horford	24	4	14	5	3	
Boston Celtics	Enes	Kanter	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Luke	Kornet	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Romeo	Langford	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Aaron	Nesmith	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Jabari	Parker	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Payton	Pritchard	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Josh	Richardson	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Dennis	Schroder	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Marcus	Smart	0	0	0	0	0	
Boston Celtics	Jayson	Tatum	0	0	0	0	0	

Slika 10: Prikaz detalja utakmice

Detalji o igraču

Za prikaz podataka o igraču potrebno je da korisnik pronađe igrača u polju za pretragu i odabere ga klikom miša. Nakon toga se otvara novi prozor u kojem su prikazani podaci o igraču (visina, godine, pozicija...) i njegovi rezultati u proteklím utakmicama.

A screenshot of a software window titled "Nikola Jokic". The window contains a list of player statistics, each with a label on the left and a text input field on the right. The statistics and their values are: Visina: 210, Godine: 26, Pozicija: Centar, Tim: Denver Nuggets, Ukupno poena: 0, Odigrano utakmica: 58, Poeni po utakmici: 0, Ukradene lopte: 0, Faulovi: 0, Skokovi: 0, and Blokade: 0. The window has standard Windows-style title bar controls (minimize, maximize, close).

Statistika	Value
Visina:	210
Godine:	26
Pozicija:	Centar
Tim:	Denver Nuggets
Ukupno poena:	0
Odigrano utakmica:	58
Poeni po utakmici:	0
Ukradene lopte:	0
Faulovi:	0
Skokovi:	0
Blokade:	0

Slika 11: Prikaz detalja o igraču

9. Testiranje i paralelizam

Vrijeme izvršenja svake od navedenih cjelina je zasebno izmjereno radi utvrđivanja koji dijelovi koda zahtjevaju više vremena za obradu, kako bismo te dijelove mogli pokušati izvršiti paralelno radi smanjenja utrošenog vremena u konačnici. Mjerenja vremena su izvršena pri sekvencijalnom i paralelnom izvršenju programa. Rezultati su tabelarno prikazani na bazi deset mjerenja, razvrstani po dijelovima aplikacije čija izvršenja su mjerena. Vrijednosti u tabelama su izražene u milisekundama. Takođe mjerenja su izvršena na više različitih procesora. Na sledećim graficima prikazana je razlika između paralelnog i sekvencijalnog pokretanja aplikacije. Na vertikalnoj osi nalaze se vrijednosti u milisekundama, dok je na horizontalnoj naveden redni broj pokretanja. Za svaki procesor posebno su prikazani grafici.

Nakon izmjerenih vremena izvršenja, paralelno izvršenje je dodato na mjestu sortiranja niza najboljih strijelaca lige i u dijelu koda koji je zadužen za prikaz odigranih utakmica.

Intel Pentium P6000 1.87GHz

Broj fizičkih jezgri: 2

Broj logičkih jezgri: 2

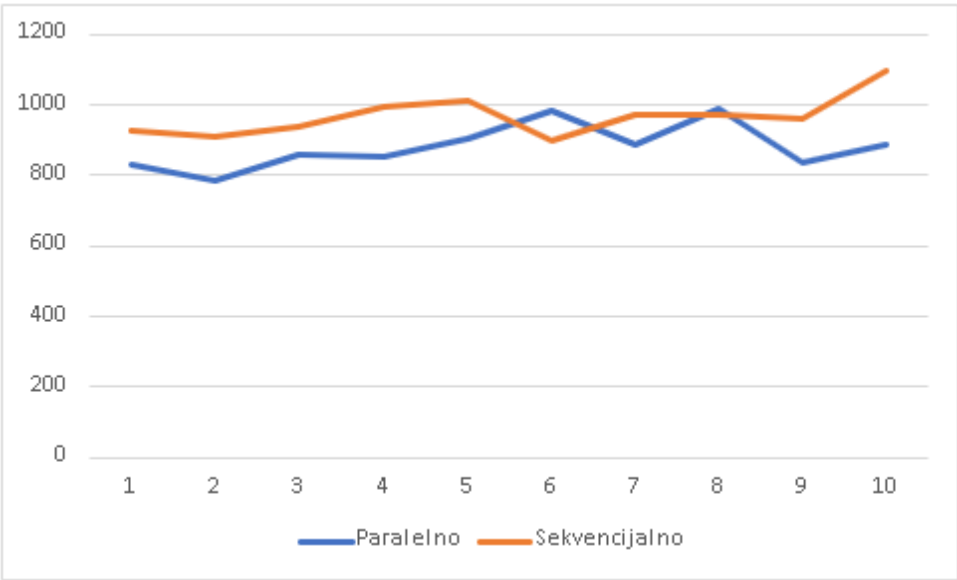
Sekvencijalno izvršenje											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	prosje k
Otvara nje Main Window -a	109 6	926	911	939	993	1009	898	971	969	963	967,5
Pretrag a igrača i timova	4	2	12	2	2	2	2	4	2	2	3,4
Prikaz detalja o igraču	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Prikaz statistik e	33	27	53	27	26	32	29	36	93	30	38,6
Vrijeme sortiran ja niza igrač a	165	162	174	175	196	217	168	185	177	181	180,0

Tabela 4: Sekvencijalno izvršenje na Intel Pentium P6000 1.87GHz

Paralelno izvršenje											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	prosje k
Otvara nje Main Window -a	83 2	785	861	854	903	985	884	987	835	886	881, 2
Pretrag a igrača i timova	4	2	12	2	2	2	2	4	2	2	3,4
Prikaz detalja o igraču	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Prikaz statistik e	33	27	53	27	26	32	29	36	93	30	38,6
Vrijeme sortiran	43	76	46	44	69	59	63	55	47	49	55,1

ja niza igrač a											
--------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 5: Paralelno izvršenje na Intel Pentium P6000 1.87GHz

Grafik 1: Razlika između sekvencijalnog i paralelnog izvršenja na Intel Pentium P6000 1.87GHz

Intel Core i3 2310M 2.1GHz

Broj fizičkih jezgri: 2
Broj logičkih jezgri: 4

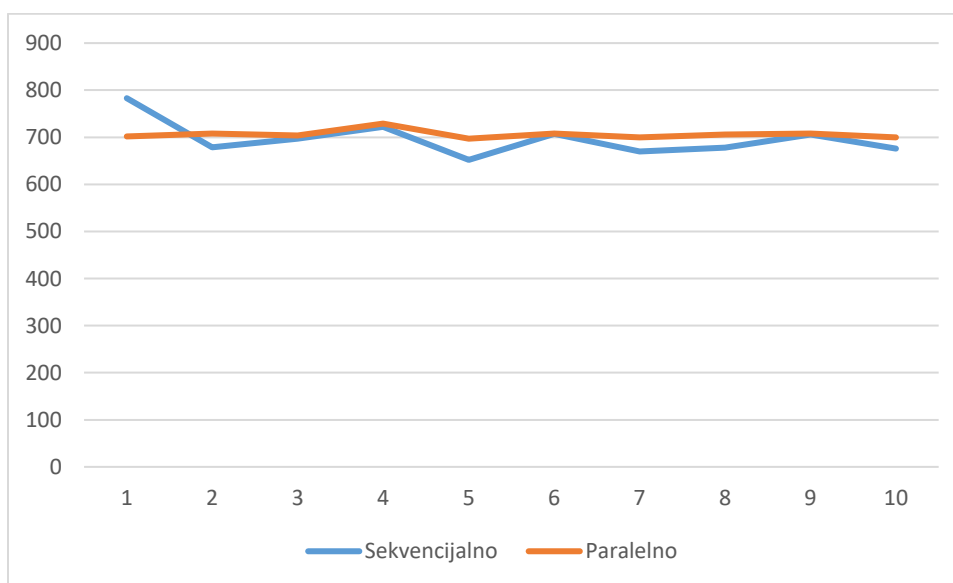
Sekvencijalno izvršenje											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	prosje k
Otrvara nje Main Window -a	783	679	697	722	652	707	670	678	706	676	697,0
Pretrag a igrača i timova	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1,0
Prikaz detalja o igraču	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Prikaz statistik e	22	16	17	16	17	17	16	17	16	16	17,0
Vrijeme sortiran	148	158	159	155	150	150	155	153	170	150	154.8

ja niza igrač a											
--------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 6: Sekvencijalno izvršenje na Intel Core i3 2310M 2.1GHz

Paralelno izvršenje											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	prosje k
Otrvara nje Main Window -a	702	708	704	729	697	708	700	706	708	700	706.2
Pretrag a igrača i timova	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1,0
Prikaz detalja o igraču	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Prikaz statistik e	22	16	17	16	17	17	16	17	16	16	17,0
Vrijeme sortiran ja niza igrač a	127	118	126	118	122	131	124	133	127	137	126.3

Tabela 7: Paralelno izvršenje na Intel Core i3 2310M 2.1GHz

Grafik 2: Razlika između sekvencijalnog i paralelnog izvršenja na Intel Core i3 2310M 2.1GHz

Intel Celeron N3060 1.6Ghz

Broj fizičkih jezgri: 2

Broj logičkih jezgri: 2

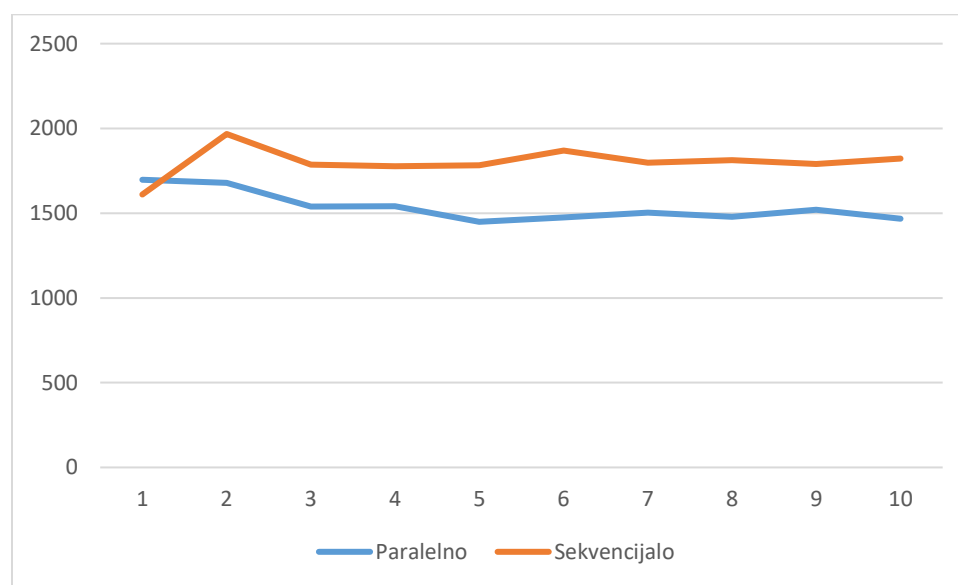
Sekvencijalno izvršenje											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	prosje k
Otvara nje Main Window -a	1610	1967	1787	1776	1782	1870	1798	1813	1790	1822	1801.5
Pretrag a igrača i timova	3	3	3	3	4	4	4	3	4	4	3.5
Prikaz detalja o igraču	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0
Prikaz statistik e	30	34	35	29	28	31	29	30	30	30	30.6
Vrijeme sortiran ja niza igrač a	562	558	565	558	609	557	590	563	555	561	567.8

Tabela 8: Sekvencijalno izvršenje na Intel Celeron N3060 1.6GHz

Paralelno izvršenje											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	prosje k
Otvara nje Main Window -a	1697	1678	1539	1541	1449	1475	1503	1478	1521	1468	1534.9
Pretrag a igrača i timova	3	3	3	3	4	4	4	3	4	4	3.5

Prikaz detalja o igraču	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Prikaz statistike	30	34	35	29	28	31	29	30	30	30	30.6
Vrijeme sortiranja niza igrača	260	176	194	187	181	198	195	183	175	185	193.4

Tabela 9: Paralelno izvršenje na Intel Celeron N3060 1.6GHz

Grafik 3: Razlika između sekvencijalnog i paralelnog izvršenja na Intel Celeron N3060 1.6GHz

10. Zaključak

Iz navedenih tabela i grafika uočljive su razlike u vremenu izvršenja koda udjelovima koji su paralelizovani. Promjene koje se dešavaju uslijed pokretanja višenitnog izvršenja nemaju isti efekat na svaki procesor. Dakle poboljšanje/pogoršanje nekog vremena izvršenja nije konstantno za sve mašine. Paralelno izvršenje je uvedeno na dijelovima koda za koje je utvrđeno da oduzimaju najviše vremena. U ovoj aplikaciji može se uočiti da paralelizacijom dijela koda „upis odigrane utakmice“ ne daje željena poboljšanja, naprotiv u prosjeku, paralelno izvršenje zahtjeva više vremena od sekvencijalnog. Ovo je razumljivo iz razloga što ne možemo radnju dodavanja sadržaja na neku UI komponentu (u našem slučaju list box) vršiti simultano. Dok jedna nit pristupa nekoj komponenti, druga nit je blokirana i čeka priliku za pristup komponenti, bez obzira što su podaci ranije spremni za upis. Drugi dio koda prepoznat kao pogodan za izvršenje paralelizacije jeste sortiranje nizova za potrebe prikaza dvadeset najboljih igrača lige. Na ovome mjestu niz koji treba da bude sortiran je podijeljen na dva dijela. Ovime je postignuto simultano sortiranje dvije polovine niza pa smo samim tim uočili i poboljšanja u vremenu izvršenja toga dijela koda, ali i cijele aplikacije. U konačnici zaključak je da paralelno izvršenje ne predstavlja uvijek dobru odluku, potrebno je prethodno utvrditi da li postoji mogućnost paralelnog izvršenja i u kojoj mjeri ti koraci donose uštedu vremena.

11.Literatura

1. *A Tour of the C# language.* (2021, 1 28).
2. Albahari, J. (2006-2014). *Threading in C#.*
3. *System.Threading Namespace.* (n.d.).
4. *Thread in Operating System.* (n.d.).
5. *Using threads and threading.* (2018, 8 8).
6. „Objektno orjentisano programiranje u jeziku C#“, Dragan Milićev, Beograd 1996.
7. „Tehnike vizuelnog programiranja u C#“, Zoran Ćirović, Ivan Dunderski, Viša elektrotehnička škola, Beograd, 2006.
8. „Programski jezik C#“, Mario Bošnjak, Univerzitet u Zagrebu

12.Linkovi

<https://docs.microsoft.com/en-us/dotnet/csharp/tour-of-csharp/>

<http://www.albahari.com/threading/>

<https://docs.microsoft.com/en-us/dotnet/api/system.threading?view=net-5.0/>

<https://www.geeksforgeeks.org/thread-in-operating-system/>

<https://docs.microsoft.com/en-us/dotnet/standard/threading/using-threads-and-threading>

13.Popis slika

Slika 1:Tranzicija od C do C#	5
Slika 2: Izgled startnog prozora Microsoft Visual C# 2010 Express.....	15
Slika 3: Prazna forma.....	18
Slika 4: Razvojno okruženje za Windows aplikacije.....	18
Slika 5: Toolbox sa osnovnim WPF kontrolama	19
Slika 6: Izvršavanje programa koji koristi samo glavnu nit	21
Slika 7: Izvršavanje programa koji koristi višenitnost.....	23
Slika 8: Glavna nit i njeni potomci	29
Slika 9: Izgled osnovnog prozora	33

Slika 10: Prikaz detalja utakmice.....	34
Slika 11: Prikaz detalja o igraču	35

14. Popis grafika

Grafik 1: Razlika između sekvencijalnog i paralelnog izvršenja na Intel Pentium P6000 1.87GHz	37
Grafik 2: Razlika između sekvencijalnog i paralelnog izvršenja na Intel Core i3 2310M 2.1GHz	38
Grafik 3: Razlika između sekvencijalnog i paralelnog izvršenja na Intel Celeron N3060 1.6GHz	Error! Bookmark not defined.

15. Popis tabela

Tabela 1: Ključne riječi u C#	14
Tabela 2: Konstruktor klase Thread.....	30
Tabela 3: Propertiji klase Thread.....	31
Tabela 4: Sekvencijalno izvršenje na Intel Pentium P6000 1.87GHz	36
Tabela 5: Paralelno izvršenje na Intel Pentium P6000 1.87GHz.....	37
Tabela 6: Sekvencijalno izvršenje na Intel Core i3 2310M 2.1GHz	38
Tabela 7: Paralelno izvršenje na Intel Core i3 2310M 2.1GHz	38
Tabela 8: Sekvencijalno izvršenje na Intel Celeron N3060 1.6GHz	39
Tabela 9: Paralelno izvršenje na Intel Celeron N3060 1.6GHz.....	40